

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO
418 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos Seimas, 2023 m. rugsėjo 12 d. nutarimu Nr. XIV-2157 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos išvados dėl Prano Kuonio peticijos“ pritaręs Seimo Peticijų komisijos išvadai tenkinti Prano Kuonio peticijoje pateiktą pasiūlymą pakeisti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalį ir nustatyti, kad teismo baudžiamuoju įsakymu negali būti paskirtas terminuotas laisvės atėmimas, laisvės atėmimas iki gyvos galvos ir juridinio asmens likvidavimas, taip pat numatyti išlygą, kad teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas taikomas tik tais atvejais, kai kaltinamasis nėra kaltinamas padaręs labai sunkų nusikaltimą.

Įstatymo projekto rengimą paskatino tai, kad Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas gali būti aiškinamas nevienodai.

Šis teisinis reguliavimas gali būti aiškinamas kaip reiškiantis, kad teismo baudžiamuoju įsakymu galima paskirti bet kurią bausmę, išskyrus terminuotą laisvės atėmimą ir laisvės atėmimą iki gyvos galvos. Būtent taip šį teisinį reguliavimą aiškina Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Rekomendacijų dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu, patvirtintų Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1-134 „Dėl Rekomendacijų dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo“, 5.1 papunktyje nustatyta, kad terminuotas laisvės atėmimo bausmės skyrimas teismo baudžiamuoju įsakymu negalimas. Procesas negali būti užbaigtas teismo baudžiamuoju įsakymu, kai Baudžiamojo kodekso straipsnio sankcijoje numatytas tik terminuotas laisvės atėmimas, tačiau, prokuroro nuomone, kaltinamajam gali būti paskirta švelnesnė bausmė taikant Baudžiamojo kodekso 54 straipsnio 3 dalies ar 62 straipsnio nuostatas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 19 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2A-2/2013 išaiškinta, kad laisvės atėmimo bausmės skyrimas teismo baudžiamuoju įsakymu yra negalimas.

Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas gali būti aiškinamas ir kaip reiškiantis, kad teismo baudžiamuoju įsakymu bausmė negali būti skiriama tais atvejais, kai Baudžiamojo kodekso straipsnio, kuriame numatyta atsakomybė už padarytą veiką, sankcijoje yra nustatytas tik terminuotas laisvės atėmimas (pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 135 straipsnio 2 dalis) ar terminuotas laisvės atėmimas ir laisvės atėmimas iki gyvos galvos (pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 129 straipsnio 2 dalis), o tais atvejais, kai teismo baudžiamasis įsakymas gali būti priimamas, juo gali būti paskirtas ir laisvės atėmimas, jeigu tokia bausmė numatyta Baudžiamojo kodekso straipsnio sankcijoje. Prielaidas tokiam aiškinimui sudaro neaiškiai suformuluota

Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalies klauzulė „išskyrus atvejus, kai už nusikalstamą veiką gali būti skiriamas tik terminuotas laisvės atėmimas ar laisvės atėmimas iki gyvos galvos“. Teismų praktika rodo, kad teismai kartais būtent taip aiškina Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą ir teismo baudžiamuoju įsakymu nuteistajam paskiria laisvės atėmimo bausmę. Tokiais atvejais generalinis prokuroras Lietuvos Aukščiausiajam Teismui paduoda pareiškimą dėl baudžiamosios bylos atnaujinimo dėl aiškiai netinkamo baudžiamojo įstatymo pritaikymo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atnaujina bylą ir pakeičia teismo baudžiamąjį įsakymą, paskirdamas švelnesnę bausmės rūšį (pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2A-7-222/2017, 2A-8-222/2019, 2A-9-788/2019, 2A-2-594/2023, 2A-3-594/2023).

Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 23 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse esančius įstatymų ir kitų teisės aktų taikymo išaiškinimus atsižvelgia valstybės ir kitos institucijos, taip pat kiti asmenys, taikydami tuos pačius įstatymus ir kitus teisės aktus. Taigi minėta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-2/2013 yra teismo precedentas, ir į joje esantį Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalies išaiškinimą teismai privalo atsižvelgti, tačiau teismų praktika rodo, kad šis precedentas vienodos teismų praktikos neužtikrina. Taigi Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas nėra aiškus, teismų praktikoje jis suprantamas ir taikomas nevienodai.

Pagal galiojantį teisinį reguliavimą teismo baudžiamuoju įsakymu juridiniam asmeniui gali būti paskirta ir juridinio asmens likvidavimo bausmė, nes juridiniam asmeniui skiriamos bausmės Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnių sankcijose nenurodomos (Baudžiamojo kodekso 43 straipsnio 4 dalis). Griežčiausia bausmė, kuri gali būti paskirta juridiniam asmeniui už nusikalstamos veikos padarymą – juridinio asmens likvidavimas, teismo baudžiamuoju įsakymu neturėtų būti skiriama.

Dėl nurodytų priežasčių tikslinga pakeisti Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalį ir joje tiesiogiai išvardyti bausmes, kurios negali būti skiriamos teismo baudžiamuoju įsakymu – terminuotą laisvės atėmimą, laisvės atėmimą iki gyvos galvos ir juridinio asmens likvidavimą. Taip pat tikslinga Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalyje numatyti išlygą, kad teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas būtų taikomas tik tais atvejais, kai kaltinamasis nėra kaltinamas padaręs labai sunkų nusikaltimą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorius ir rengėjas – Seimo Peticijų komisija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptariamai teisiniai santykiai.

Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad dėl nusikalstamų veikų, už kurių padarymą gali būti skiriama kaip vienintelė ar alternatyvinė bet kuri bausmė, išskyrus atvejus, kai už nusikalstamą veiką gali būti skiriamas tik terminuotas laisvės atėmimas ar laisvės atėmimas iki gyvos galvos, nagrinėjimo teisme gali nebūti, o bausmė paskiriama teismo baudžiamuoju įsakymu.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siūloma pakeisti Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalį ir joje tiesiogiai išvardyti bausmes, kurios negali būti skiriamos teismo baudžiamuoju įsakymu – terminuotą laisvės atėmimą, laisvės atėmimą iki gyvos galvos ir juridinio asmens likvidavimą, taip pat numatyti išlygą, kad teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas būtų taikomas tik tais atvejais, kai kaltinamasis nėra kaltinamas padaręs labai sunkų nusikaltimą.

Priėmus įstatymą, Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalis atitiktų iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos kylančius teisės aktų aiškumo reikalavimus, neliktų abejonių dėl teismo baudžiamuoju įsakymu galimų paskirti bausmių rūšių, nebūtų prielaidų skirtingai aiškinti šioje normoje įtvirtintą teisinį reguliavimą, būtų užtikrinta vienoda teismų praktika.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priimtas įstatymas neigiamų pasekmių nesukels.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Priimto įstatymo įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymo projekto atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymo projektas atitinka strateginio lygmens planavimo dokumentus.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus įstatymą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Įstatymo projektas naujų sąvokų nenustato, todėl jų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka nereikia.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymui įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „baudžiamasis įsakymas“, „bausmė“, „nusikalstama veika“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Kitų pagrindimų ir paaiškinimų nėra.